

УДК 614.1+613.6

Ю. Г. Масікевич,
В. Ф. Мислицький,

ПОПУЛЯЦІЙНЕ ЗДОРОВ'Я ГОРЯН ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

А. Ю. Масікевич *

Вищий державний навчальний заклад
України "Буковинський державний
медичний університет", м. Чернівці;
Чернівецький факультет Національного
технічного університету
"Харківський політехнічний інститут" *

Ключові слова: *популяційне
здоров'я, захворюваність, гірські
території, гігієнічна якість
середовища.*

Резюме. *Проведено аналіз стану популяційного здоров'я жителів
передгірної та гірської частини Чернівецької області. Показано,
що популяційне здоров'я горян зумовлене комплексом факторів
серед яких основними є гігієнічна якість навколишнього середо-
вища та соціально-економічні показники розвитку регіону.*

Вступ

Здоров'я людини розглядається як свого роду, динамічна рівновага організму і навколишнього середовища [1]. Популяційне здоров'я характеризується комплексом демографічних показників, рівнем фізичного розвитку, захворюваністю певної групи населення. У той же час здоров'я населення окремих регіонів виступає важливим елементом їх сталого збалансованого розвитку, зокрема Карпатського регіону [10, 15].

За станом на 01.01.2014 р. чисельність постійного населення в Чернівецькій області складала 904098 осіб, у порівнянні із 2012 роком відбулося збільшення населення на 1899 осіб за рахунок позитивного (+0,3) природного приросту (в цілому по Україні - 4,5). Третина Чернівецької області представлена гірськими та передгірними територіями, що є особливо вразливими з точки зору екологічної та техногенної безпеки. [11].

Чимало досліджень присвячено [3, 4, 14]. картографічному аналізу захворювання населення, вивченню стану здоров'я та рівня захворюваності за ландшафтними комплексами. Формується новий напрямок наукових досліджень - медична геологія, що вивчає здоров'я й життя людини з погляду впливу на неї геологічного середовища, а також зворотні зв'язки (техногенний вплив людини на середовище) [3]. Однак аналіз показників популяційного здоров'я жителів гірських територій та їх детермінованість вивчені недостатньо.

Мета дослідження

Вивчити популяційно-демографічні показники в одному з найбільш техногенно та екологічно вразливих гірських районів Буковинських Карпат.

Матеріал та методи

При підготовці статті використаний метод рет-

роспективного аналізу даних Головного управління статистики по Чернівецькій області та дані літературних джерел.

Обговорення результатів дослідження

За даними Головного управління статистики у Чернівецькій області [13] станом на 01.01.2015 р. передгірна та гірська частина області займає територію 36,3 %, на даній території проживає 19,9 % населення та зосереджено майже третина населених пунктів.

Проведений нами аналіз медико-демографічних показників Путильського, Вижицького та Сторожинецьких районів, які входять до передгірно-гірської частини Чернівецької області, наведений у таблиці 1.

Демографічне навантаження розглядається як узагальнююча кількісна характеристика вікової структури населення, що показує навантаження на суспільство непродуктивним населенням. Розраховується показник демографічного навантаження на осіб 15-64 роки як співвідношення загальної чисельності осіб віком 0-14 років та 65 років і більше до чисельності населення віком 25-64 роки. Як видно із таблиці для гірських регіонів характерним є скорочення середнього віку населення та зростання демографічного навантаження в порівнянні із показником по Чернівецькій області, що можна пояснити зростанням показників народжуваності в регіоні.

Аналізуючи дані представлені на рис.1. ми бачимо, що серед основних причин смертності жителів передгірної території є: серцево-судинні захворювання (ССЗ-61,8%), онкологічні захворювання (ОНКО - 11,6 %) та захворювання органів дихання (ЗОД - 8,9 %). У цілому ж, як зазначають ряд авторів [4, 12], в Чернівецькій області має місце загальна тенденція до збільшення

Таблиця 1

Медико-демографічна характеристика жителів передгірної та гірської популяції
Чернівецької області

Адміністративно-територіальна одиниця	На 1000 жителів			Демографічне навантаження	середній вік
	народжуваність	смертність	приріст		
Чернівецька область	12,8	12,8	0,0	444	38,6
Сторожинецький район	16,7	10,8	5,9	489	35,6
Вижницький район	17,1	13,7	3,4	518	37,5
Путильський район	18,2	9,8	8,4	552	35,0

* за даними Головного управління статистики у Чернівецькій області

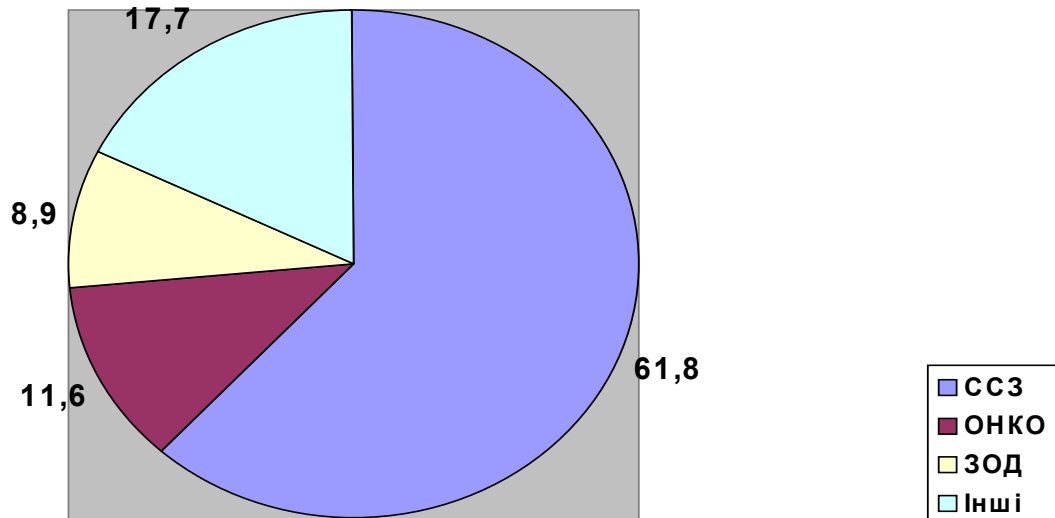

Рис. 1. Нозологічна структура смертності населення
Сторожинецького району Чернівецької області (середнє за
період 1989-2004 рр.)

* за даними (Гуцуляк, Наконечний, 2010)

інтенсивності показників захворювань населення з південного-заходу на північний схід. Найнижчі показники захворюваності виявлені для гірсько-лісових і лісолучних районів Буковинських Карпат і Передкарпаття. Виключення з даного правила складає захворювання горян на туберкульоз. Так, за даними статистики показник захворювання в передгірній та гірській місцевості на туберкульоз складає 46,4 - 66,4 випадки на 100000 населення (при 34,7 по місту Чернівці [13, 16]). І, це при тому, що для даного регіону характерним є достатньо високий відсоток лісів та лісовкритих площ (47,7 - 67,8 %) [5]. Як відомо, ліси є легенями планети. Через листки відбувається очищення повітря від полутантів, фітонциди рослин, ліси служать зонами рекреації, відпочинку та оздоровлення населення. Тобто високий рівень захворювання жителів гірської популяції на туберкульоз, скоріше всього не викликаний порушенням екологічної безпеки середовища.

Слід зазначити, що популяційне або суспільне здоров'я характеризується системою статистич-

них показників, таких як: відтворення (медико-демографічна характеристика); запас фізичних сил або дієздатність (показники фізичного розвитку); особливості адаптації до умов навколишнього середовища (показники захворюваності). Відповідно до вимог ВООЗ, популяційне здоров'я характеризується такими показниками як:

- політика в галузі охорони здоров'я (виділення ресурсів на медичну допомогу, забезпеченість лікарями, рівень доступності здоров'я для населення, тощо);

- медична освіта;

- охоплення населення первинною санітарно-медичною просвітою та інформуванням населення про доброякісність харчування, та води, охорону здоров'я матері та дитини, планування сім'ї, тощо;

- показники здоров'я населення (дитяча смертність, тривалість життя, смертність від окремих хвороб, тощо);

- структурно-економічні показники (рівень безробіття, валовий національний продукт та його приріст, житлові умови, тощо) [2].

Залежність популяційного здоров'я жителів передгірної та гірської місцевості в Чернівецькій області від соціально-економічних показників досить детально проаналізовано в працях ряду досліджень [6, 7]. Таким чином зазначена вище ситуація по захворюваності на туберкульоз горян Чернівецької області може бути пояснена відсутністю комфортних умов проживання з належними санітарно-гігієнічними умовами, незбалансованістю харчування, тощо. В свою чергу погіршення стану популяційного здоров'я тягне за собою зменшення економічних показників регіону в результаті тимчасової втрати працездатності населення.

Серед важливих факторів довкілля, що визначають популяційне здоров'я горян Чернівецької області є якість води. Наявні в літературі дані [4] свідчать про те, що за бактеріологічними показниками в Чернівецькій області з джерел централізованого водопостачання за досліджуваний період (2000-2004 рр.) не відповідало санітарно-гігіє-

нічним нормативам 3,6 %, (по Україні - 4,8 %); із джерел децентралізованих - 12,0 % (по Україні - 22,7 %). Для гірських територій ця невідповідність значно нижча (таблиця 2).

Є дані, що переважна більшість питної води з джерел централізованого та децентралізованого водопостачання за хімічними показниками знаходиться в межах санітарних норм [4]. Слід зазначити, що дані по цьому питанні суперечливі, і за останні п'ять років намітилася тенденція погіршення санітарно-гігієнічних показників якості води річкового басейну Буковинських Карпат [8, 9]. Отримані нами результати свідчать про зростання величини показників БСК від витоків і до гирла р. Білий Черемош. Вниз за течією ріки має місце забруднення річкових вод змивами органічної природи з прибережної та водоохоронної зони, які розкладаються з використанням розчиненого у воді кисню. Дана тенденція має сезонну зумовленість.

Таблиця 2

Санітарно-гігієнічна невідповідність якості водного середовища в регіонах Чернівецької обл. (% невідповідності за бактеріологічними показниками)

Адміністративно-територіальна одиниця	якість питної води	
	Ц	ДЦ
Чернівецька область	3,7±0,8	12,0±2,7
Сторожинецький район	0,4±0,3	7,6±2,9
Вижницький район	1,2±0,5	11,3±1,7
Путильський район	3,8±1,1	4,9±1,3

Примітка: Ц-централізоване водопостачання, ДЦ – децентралізоване водопостачання

Висновки

Стан популяційного здоров'я горян в багатьох випадках є лімітуючим фактором соціально-економічного розвитку Буковинських Карпат. Популяційне здоров'я жителів передгірних та гірських територій Чернівецької області зумовлене комплексом факторів серед яких основними є гігієнічна якість навколишнього середовища та соціально-економічні показники розвитку регіону.

Перспективи подальших досліджень

Будуть продовжені пошуки в наміченому науковому напрямку.

Література. 1.Бердник О.В. Методологічні аспекти оцінки здоров'я населення в еколого-гігієнічних дослідженнях / О.В. Бердник, В.Ю. Зайковська // Довкілля та здоров'я. - 2004. - № 10. - С. 3-5. 2.Валеологія: дефініції та понятійний апарат [Електронний ресурс].- Режим доступу до ресурсу: <http://valeologija.ru/valeologija-ukrainska/1/7-definici-ta-ponyatijnij-aparat>. 3.Вступ до медичної геології / за редакцією Г.І. Рудька, О.М. Адаменка. - К.: Академпрес, 2010. - Т.1. - 736 с. 4.Гуцуляк В.М. Медико-екологічна

оцінка ландшафтів Чернівецької області : монографія / В.М. Гуцуляк, К.П. Наконечний. - Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. - 200 с. 5. Довкілля Чернівецької області у 2014 році. Статистичний збірник / За ред. Г.І. Петрової. - Чернівці: Головне управління статистики у Чернівецькій області, 2015. - 155 с. 6.Кілінська К. Захворюваність населення Чернівецької області / К.Кілінська, О.Смик // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: географія. - Тернопіль: СМП "Тайп". - №2 (випуск 26).- 2009.- С.45-51. 7.Кілінська К. Просторовий аналіз захворюваності населення Чернівецької області (на прикладі туберкульозу) / К.Кілінська, О.Смик // Історія української географії. Всеукраїнський науково-теоретичний часопис. - Тернопіль, 2013. - Випуск 28. - С. 121-124. 8.Масікевич Ю.Г. Гігієнічна якість води в річках Буковинських Карпат як показник екологічної безпеки регіону / Ю.Г. Масікевич, А.Ю. Масікевич // Людина та довкілля. Проблеми неоекології.- 2014.- № 3-4. - С. 104-108. 9. Масікевич Ю.Г. Гігієнічна оцінка якості води Буковинських Карпат / Ю.Г. Масікевич // Матеріали 96-ої підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького персоналу Буковинського державного медичного університету (м. Чернівці, 16, 18, 23 лютого 2015 року).- Чернівці: БДМУ, 2015.- С.155-156. 10.Масікевич Ю.Г. Здоров'я населення - індикатор екологічного стану Буковинських Карпат / Ю.Г. Масікевич, В.Д. Солодкий, В.Ф. Мислицький // Клінічна та експериментальна патологія. - 2012. - Том XI, № 1(39). - С. 199-203. 11.Медико-демографічна ситуація та основні

показники медичної допомоги в регіональному аспекті 2013 рік [Електронний ресурс]. - Київ, 2014. - 168 с. - Режим доступу до ресурсу: [www.uiph.kiev.ua/.../Mediko-demografichna % 20 situacia.%202013.pdf](http://www.uiph.kiev.ua/.../Mediko-demografichna%20situacia.%202013.pdf). 12. Муха К.П. Медико-екологічна оцінка поселенських геосистем Чернівецької області : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. геогр. наук : 11.00.11 "Конструктивна географія та раціональне природокористування" / К. П. Муха. - Чернівці, 2008. - 20 с. 13. Населення Чернівецької області за 2014 рік: статистичний збірник. / За ред. Ротаря А.В. - Чернівці: Головне управління статистики у Чернівецькій області, 2015. - 153 с. 14. Нейко Є.М. Медико-геоекологічний аналіз стану довкілля як інструмент оцінки та контролю здоров'я населення / Є.М. Нейко, Г.І. Рудько, Н.І. Смоляр. Івано-Франківськ: Екор, 2001. - 350 с. 15. Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат [Електронний ресурс]. - Київ, 2003. - Режим доступу до ресурсу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_164. 16. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2014 рік / За ред. А.В. Ротаря. - Чернівці, 2015 [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: www.cv.ukrstat.gov.ua/publiy/.../shor2014.pdf.

ПОПУЛЯЦИОННОЕ ЗДОРОВЬЕ ГОРЦЕВ ЧЕРНОВИЦКОЙ ОБЛАСТИ

Ю.Г. Масікевич, В.Ф. Мислицький, А.Ю. Масікевич

Резюме. На основании официальных данных статистики, публикаций в научной периодике и собственных исследований проведен анализ состояния популяционного здоровья жителей предгорной и горной части Черновицкой области. Показано, что популяционное здоровье горцев обусловлено комплексом факторов среди которых ос-

новними являются гигиеническая качество окружающей среды и социально-экономические показатели развития региона.

Ключевые слова: популяционное здоровье, заболеваемость, горные территории, гигиеническое качество среды.

POPULATION HEALTH RESIDENTS OF MOUNTAIN AREAS CHERNOVTSY REGION

*Yu. G. Masikevych, V.F. Myslytsky, A.Yu. Masikevych**

Abstract. Based on official data, statistics, publications in scientific literature and our own research analyzes the state of population health and mountain foothill residents of Chernivtsi region. It is shown that population-health caused by mountaineers set of factors among which the main ones are the hygienic quality of the environment and socio-economic performance of the region.

Key words: population health, morbidity, mountainous territory, hygienic quality of the environment.

**Higher State Educational Establishment of Ukraine
"Bukovinian State Medical University", Chernivtsi;
Chernivtsy department of National Technical University
"Kharkiv Polytechnic Institute"***

Clin. and experim. pathol. - 2015. - Vol. 14, №4 (54). - P.90-93.

Надійшла до редакції 02.12.2015

Рецензент – проф. Л.І. Власик

© Ю. Г. Масікевич, В.Ф. Мислицький, А. Ю. Масікевич, 2015